

külföldön, a Kathpress-ben. Leírta, hogy minden püspöki konferencia előtt az elnöknek, a két érseknek és a titkárnak el kellett mennie az ÁEH-ba, ahol le kellett játszaniuk az egész konferenciát, és ott mondták meg, hogy erről nem beszélhetnek, erről meg így kell beszélniük. „Gyalázatos dolog, amit velünk csináltak!”

– Egyház és Bokor?

– A Bokor mindenkor vallja magát katolikus bázisközösségnek. 1982 óta, tehát 13 éve nincs római döntés a Bulányi-ügyben. Ratzinger bíboros nem hivatalos nyilatkozata, amit Bulányinak mondott, az: „Nem én ítélem el.” A magyar püspököknek kell visszavonniuk azt a büntetést, amit kiróttak. Egyébként olyan büntetést róttak ki, amilyen nincs a Codexben. Mert a Codex olyat nem kíván, hogy egy pap, aki nincs felfüggesztve, az nyilvánosan ne misézhesen. Amint kilép Magyarországról Bécsbe, ott akár a piarista templomban is misézhet. Csak Magyarországon nem.

– Mit csinálnak a Bokorban?

– Keresztény életet élnek! De nem csak vallásoskodással, nem csak templomba járással. A Bokor-tagok tudják azt, hogy a lényeg a szeretet. Azért támogatják az éhező világot. Csináltunk egy „Harmadik Világ”-alapítványt, amellyel elsősorban páter Prakash-t támogatjuk, aki 9000 indiai gyereket nevel. Kilencezer! 1993–94-ben összeadtunk 6 millió forintot. Amikor megkérdeztük tőle, hogy ez a 6 millió forint, azaz 55 ezer dollár mennyire elég, azt mondta, hogy fél évre. Nagy dolog, hogy néhány ezer magyar ember fél évet segített az ő 9000 gyerekének.

– Az engedelmesség?

– Azt mondja Szent Pál apostol a Róm 14-ben, hogy minden, ami nem meggyőződésből történik, bűn. Azt mondta Deák Ferenc – a szívére mutatva –, hogy itt a kisbíró. A lelkiismeret, az az én első számú számonkérőm. Fontos, hogy a lelkiismeretem pontos legyen! Ezért folyton igazítani kell. A lelkiismeretem szerint kell, hogy engedelmeskedjem.

Amit Nagymaros a Regnumosoknak, azt jelentette nekünk a Bokor-ünnep Pécelen vagy 10 éven keresztül. 1978-ban [bizonytalan olvasat; a kézirat nem világos] rám üzent a püspök úr, kiküldte az irodaigazgatót, hogy értesítést kapott, hogy itt lesz a Bokor-ünnep. Miklós Imrétől kapta az értesítést. Itt Bulányi nem beszélhet – mondta. Hát nem beszélt, hanem hozzáimádkozott, amikor az egész templomban elhangzottak a spontán imádságok. 83-ban megint kiüzent, hogy itt lesz a

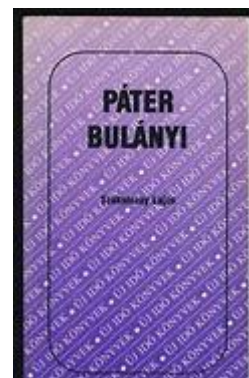
Bokor-ünnep. Küldjem el őket. Mondtam: én ezt nem vállalom, hogy kiálljak a templom elé, és azt mondom: „Miért jöttetek? Imádkozni a templomba? Hová gondoltok? Templomban imádkozni? Miféle ötlet ez?” Állítatok rendőrt a templom elé. Nem fogjuk megverni, mert erőszakmentesség alapján állunk. Én nem tudom leállítani ezt, mert Pécestől Debrecenig meg Soprontól Esztergomig jönnek ide. Megtartottuk Pünkösdvásárnap; Pünkösdhétfőn már kezemben volt az „elbocsájtó szép üzenet”, amin már szombati váci postabélyegző volt. Ebben nem tudtam engedelmeskedni. Miért nem? Mert tudtam, hogy nem a püspök akarja, hanem ráüzentek. Úgy éreztem, hogy itt ebben a lelkiismeretemre kell, hogy hallgassak. – Hát megfizettem az árát.

Távlatok / 28 - 1996. április

SZAKOLCZAY LAJOS

PÁTER BULÁNYI...

(részlet)

Előszó

Rohan a történelem. Az utolsó félévben nagyobb szellemi-politikai változást értünk meg, mint annak előtte harminc éven át. Az igazság lávaszerűen ömlik elő föltartóztathatatlan sodrásával.

Kiadónk Bulányi György piarista szerzetessel még akkor kötött szerződést erre a könyvre, amikor megpróbálták vaskapoccsal összepréselni az egyházi és állami ügyeket és hivatalokat. Amikor az alternatív katonai szolgálat bevezetése, a vallási kisközösségek működése, az egyházi hierarchiától való eltérés komoly gyanút keltő, egyházasian: bűnös gondolatok voltak. Ma viszont ezt olvashatjuk például Várszegi Asztrik

segédpüspök, bencés szerzetes, a központi szeminárium rektora, Budapest püspöki helynöke nyilatkozatában:

„A vagyonától, az iskoláitól, az utánpótlástól, a sajtótermékeitől megfosztott, megroppant gerincű egyházak a Rákosi-, majd a Kádár-rendszer hű kiszolgálói lettek...”

"... a magyar egyház minden tiszteletre méltó vonásával együtt konzervatív, korszerűtlen. "

"Az Állami, Egyházügyi Hivatal léte szükségtelen és haszontalan volt. Az általa képviselt irányítási kényszerpályának, vakvágánynak nevezném...A túlélésnek igen nagy ára volt: tönkrementünk."

"... az egyház minden kisközösséget gyanakodva szemlélt. A lelkeségi vagy bázisközösségi mozgalmak nem illettek bele az egyházzal addig kialakított, sémába: a hatalmat irritálta, így áttételesen az egyházi kormányzatot is..."

".. súlyos mulasztások terhelik mind az egyházi vezetőséget, mind pedig Bulányi atyáékat. A jövő útja valamilyen emberi, testvéri megoldás lenne: megbékélni, kiengesztelődni... mely a magyar egyházra éppúgy vonatkozik, mint a Bokorra, Bulányi atya közösségére..." "Immár ebben a légkörben tehetjük le az olvasók asztalára Bulányi atya megrendítő vallomásait, tanítványainak megnyilatkozásait, a tanítás néhány alapvető elemét és az egyházi "perek" néhány dokumentumát.

Izgalmas, fölkavaró olvasmány e munka. Szakolczay Lajos irodalomkritikus értő kézzel szerkesztette és bontotta ki az anyagot, természetesen elsősorban a mester intenciója szerint. Megismerünk egy olyan papot, aki egyénisége vértetében merte vállalni az önálló gondolkodást, az egyházban szokásos engedelmesség legvégső határáig. Hiszen Bulányi nem egyszerűen az állammal került szembe, hanem bizonyos mértékig saját egyházával is. Életfogytiglani börtönbüntetésre ítélték 1952-ben, koncepciók per alapján. A vád az volt, hogy kisközösségeket hozott létre, melyekben hat-nyolc fővel próbálta megkeresni Isten országát. Ez természetesen államellenes cselekedet volt. 56-ban kiszabadult, majd 58-ban, hosszú bűdosás után - mivel nem akart kimenekülni saját hazájából - újra bebörtönözték, hogy összesen nyolc esztendőt töltsön az" ismerjük meg hazánk börtöneit" nevezetű mozgalomban. Ezután tíz évig volt nyolc nyelvet beszélő szállítómunkás, majd tíz évig fordításból élt, mert egyháza sem biztosította a hivatalos papi működését. Nyilván az akkori egyháziak

nem akartak a langyos állami-egyházi vizekbe ilyen érdemtelen és izgága követ dobni. Hiszen ahol a püspök szobájában lehallgatókészülék figyelt, s ahol a titkárságon ávós titkár ellenőrizte az iratokat, ott nem volt könnyű isteni igazságot képviselni.

Bulányi mester azonban mindezt túlvészelte, hiszen nem ítélték halálra ("szociáldemokratát meg papot legfeljebb agyonverni lehetett, akasztani nem... "), kibírta a nyolcéves börtön büntetését és a további, embert nyomorító éveket. Azonban nem hagyott alább kisközösségszervezésével, tanainak életet adó terjesztésével, egyéni, az egyháziak által igencsak kétséges szemléletének terjesztésével, így aztán utóbb nem is annyira az állami szervekkel, hanem az egyházi hatóságokkal gyűlt meg a baja. Egyáltalán nem volt örvendetes például az a következetesség, melyet a katonai szolgálat alternatív változata mellett kifejtett, e mellett sem kardoskodtak olyan nagyon egyházi előjárói, hiszen a "megroppantott gerincű egyházak, a Kádár-rendszer hű kiszolgálói lettek".

Mindemellett Bulányi többkötetes üdvtanában nyilván olyan tételeket is hirdet, melyeket az egyház teológiaellenesnek ítélni lehet, így aztán a per, a Bulányi-per sok súlyos ellentétet hordoz magában.

A vallásüldözés nem új jelenség. Összefügg magának a szovjet hatalomnak létrejöttével. A papságra és a hívőkre hamar kiterjedt az ellenség vádja. Az 1922-es évektől kezdve ugyanúgy lecsaptak rájuk, mint a burzsoákra vagy haszontalan értelmiségiekre. "A papi rend képviselői elmaradhatatlan részévé váltak a napi zsákmánynak: ősz hajuk, és szakálluk ezüstösen csillogott minden Szoloveckre irányított transzportban..." - írja Alexander Szolzsenyicin.

Most voltunk Kárpátalján, ahol olyan hetvenhat éves pappal beszélgettem, aki tíz évet töltött rézbányában a kínai határszél sivatagában. "

Nem csoda hát, hogy a rendszer hazai szálláscsinálói méltó tanítványoknak akartak bizonyulni nagy elődeikhez.

A kultúra tudatalattijában azonban örökké tovább él a vallás, hiába festik be egységes piros festékkel a "felépítményt", ahogy egy kicsit felhólyagzik a festék, előbukkan az eredeti szín. Bulányi mester portréjában, írásaiban minden vallási vonáson túlálkozunk egy emberi emberrel, nagy szívű, szellemes, eleven gondolkodású, heroikusán hétköznapi pappal, aki kedvenc Babitsa szavával: "vállalta a prófétaságot".

- Boldog ember Ön?
- Úgy érzem, azt az utat járom, amelyiken járnom kell.

Gyurkovics Tibor

Gyökerek...

- Honnan indult a pályája?,

Hetven éve születtem, Budapesten, hétgyermekes családból. Édesapám szabadgondolkodó volt. Olyan hatosztendős kisfiú lehettem, amikor egy májusi litánia élménynek a hatására megtért. Jött haza délután, a Bakáts-téren keresztül, a templomból kiszűrődött az orgonaszó, bement, és ott egy álló helyében, hosszú szabadgondolkodó pálya után megtért: úgy, ahogy az a francia írónál nemegyszer olvasható. Ennek hatására hamarabb lettem elsődöző, és a négy elemi után bekerültem a pesti piaristák gimnáziumába. Volt ott egy csodálatos magyartanárom. Sík Sándornak az egyik legjobb rendtárs tanítványa. Én is piarista akartam lenni, és magyar szakos.

Hogy hívták a magyartanárt?

Báthori József doktor. Később az amerikai magyar provinciának lett a feje, mert 48 után kiment. Aztán az egyetemen Horváth János volt, - ismét, csak rajongva szeretett, - tanárom, és nagyon biztos voltam abban, hogy életem a gyerekeké lesz, de a magyar irodalomtörténet szolgálatáé is.

Kezdjük a legelején, minden a gyermekkorban gyökeredzik...

Jó volt Bulányi-gyerekeknek lenni. Az első lakás, amire emlékszem, a Mester utca és a Ferenc utca sarkán volt - a három szobának az ablaka a Ferenc utcára nézett. Magasföldszinten laktunk, a gyerekszobában rács is volt az ablakon, s nekem szabad volt oda fölállnom, s nézni, hogy a Ferenc utcán hogyan fociznak rongylabdával a gyerekek. Egyszer annyira beleéltem magam ebbe, hogy berúgtam az ablaküveget is. Vasárnaponként elmentünk a Lipót körútra, ahol anyai nagyapám és nagymamám lakott. Amíg a szülők a nagypapával és a nagymamával a belső szobában kártyáztak, mi, unokatestvérek egy nagy előszobában játszottunk, - ez volt a mi társadalmi életünk.

Kérem, mutassa be a családot!

Kezdeném anyai nagy szüleimmel. Stück nagypapa, Stück Ferenc jól ismert cukrász volt. Úgy tudom, ő volt a Cukrász Ipartestület első elnöke. A várban van valami állandó tárlat, ahol ki van állítva egy családi fénykép,

amelyen nagypapa, nagymama és az öt életben maradt gyerek látható, köztük az én édesanyám is.

Ő német volt!

Úgy volt német, ahogy akkoriban Budapest lakosságának a fele, német, vagyis: kétnyelvű volt. A nagymamával csak azért beszélt németül, hogy a gyerekek ne értsék, amit mond. Én is sokszor hallottam gyerekkoromban: Nicht vor den Kindern, magyarul, a gyerekek előtt ne! - és ilyenkor németül folyt a gyermekfűlnek nem kívánatos beszélgetés. Érdekvilág volt az. Nagy cukrászdájuk volt a Nyugatival szemben, valamikor 19-ben, vagy 20-ban leégett. A jómódú polgárcsalád ezzel tönkre is ment.

Es apai nagyszülei?

Édesapám apja 1915-ben meghalt tuberkulózisban. Pesti, belvárosi kiskocsmáros volt, a Magyar utca, és a Reáltanoda utca sarkán volt a kocsmája, amelyet, aztán a nagymama vezetett tovább. Ott laktak a Magyar utcában, egy kicsi kis házikó első emeletén. Tehát se apai, se anyai ágról, nem vagyok értelmiségi. Édesanyám négy polgárit végzett, édesapám is, de ő utána kijárta a felsőkereskedelmit. 19-ben a frontra került, 16-ban fejlövést kapott, emiatt hosszabb ideig itthon volt betegszabadságon, ekkor nősült meg.

Hol harcolt?

14-től 16-ig a Doberdón, - ott kapta a fejlövést, - a félesztendő betegszabadság (és a házasságkötés) után az orosz frontra került, onnét jött haza az alakulatával 18 őszén, főhadnagyként szerelt le. A 20-as évek elején banktisztviselőként dolgozott, később elvégezte a közgazdasági egyetemet. A Fővárosi Takarékpénztárnál (a későbbi Községi Takarékpénztárnál) állt alkalmazásban. A 40-es évek elejére már az igazgatóságig vitte, ám 46-47 táján kényszernyugdíjazták. Ő is belekerült a Magyar Közösség néven ismert per nem-tudom-hányadik csoportjába. Az elkötelezetten vallásos embert elítélték fél évre, abból három hónapot le is töltött a Gyűjtőfogházban. Egy ideig kapta a nyugdíjat, majd azt is megvonták. Mivel korábban is szenvedélyes amatőr fotós volt - sok-sok pályázatot nyert a képeivel -, elhelyezkedett a Mosoly-album nevű vállalatnál. Egy hátizsákba belerakta a felszereléseit, és megrendelés alapján járta a falvakat. Sok érdekes történetet mesélt. Például: egy rendőr meg a párttitkár felöltöztette kislányát első áldozási ruhába, és fényképet készített róla, mert a kisgyerek első áldozni csak a nagymamánál tudott, ki tudja, hányadik határban. A Mosoly-album

államosítása után újból kezdte Szolnokon, közel hatvan évesen a közgazdasági pályát, egy kis vállalatnál könyvelősködött. Később, Pestre kerülve a Paplangyárban lett főkönyvelő. Hetvenesztendős koráig dolgozott, 77. évében halt meg.

Térjünk vissza, a gyermekkorhoz! Ön nagy családban élt.

Édesapám megtéréseig, 1924-ig, csupán ketten voltunk testvérek, de utána, sorban jöttek a gyerekek. Tehát, Kamilla nővérem 1917-ben született, én 19-ben. A következő öt gyerek: Lívia 25-ben látta meg a napvilágot, 28-ban Ágoston, 30-ban Imre, 33-ban László és 37-ben Mária. A sűrű gyermekáldás a családi gyóntatónak köszönhető, aki egyszer azt mondta apámnak és anyámnak: "Kedveseim, én nagyon szeretem magukat, de maguk miatt nem akarok a pokolba kerülni." Mit jelentett ez? Nem volt szabad a születést szabályozni, akkori kifejezéssel élve: szabad utat kellett engedni Isten akaratának.

Nem éltek a sok gyerek következtében szegénységben?

Mikor én kisdíák voltam, emlékezetem szerint édesapámnak 360 pengő volt a fizetése. Akkor ez jó fizetésnek számított, 36-ban az összeg már 650 pengőre nőtt.

Ekkor hol dolgozott az édesapja?

Ugyanott, bank aligazgatóként. Furcsa, de az, akkor horribilisan számító összeg csak szűkös szegénységet biztosított, mert a két nagymamát is támogatni kellett, közülük az egyik mindig nálunk lakott. A pénzt tíz felé kellett osztani. Tehát a mai pocsékoláshoz képest egy hallatlanul szűkös és tisztességes szegénységet éltem gyerekkoromban. Bizonyos középosztályi elvárásoknak (lakáskultúra, öltözködés stb.) eleget kellett tenni. Egyedül a hason lehetett spórolni.

Mi került az asztalra?

Anyuka hetenként legföljebb kétszer vett húst. Az egész nagy családnak hatvan dekát. Ahogy a Pesti nyelven mondták, vékonyra kiklopfolta és kirántotta. Ez volt az ünnepi étel. Tésztát minden mennyiségben ettünk. A liszt olcsó volt. Mátyásföldön a cinkotai dinnyetermelő parasztok a pesti piacról jöve a házuk előtt mentek el délután, s ami sárgadinnyét nem tudtak eladni, mi megvettük - darabját 10 fillérért, és leraktuk a pincébe. Semmiféle étel-pocsékolás nem volt, a legkisebb darab kenyér sem vesztetett el. Tízórára egy karéj kenyeret kaptunk, hozzá öt szem szilvát pontosan kiszámolva. Egyébként a családban mindenben fejadag volt. Én az

anyagi bőséget csak piarista koromban tapasztaltam meg. Ott a szerzetes-rendben magasabb volt az étkezési színvonal, mint nálunk odahaza. Minden fizetésekor apuka és anyuka órákra összeült, - anyukának borítékai voltak: erre, arra, amarra kell a pénz.

Egy nagy családban élmény lehetett az ünnep...

A karácsony volt számunkra az igazi ünnep, mert húsvétkor nálunk nem volt ajándékozás. A karácsonyt azért is szerettük, mert akkor apuka és anyuka feltétlenül játszott velünk valamiféle társasjátékot. De ünnepnek számítottak - míg Pesten laktunk - a vasárnapok is, mert apuka gyakran vitt bennünket kirándulni. Az is előfordult, hogy focizott velem a Haller téren, s a kihúzott ebédlőasztalon elég sokat pingpongoztunk. A kirándulások és labdajátékok ugyancsak ünnepet jelentettek számunkra.

BULÁNYI GYÖRGY

EMBERHEZ MÉLTÓ TEOLÓGIA

1.

Valamikor az élet ütőerén tartottam a kezemet. Legalábbis azt gondoltam, hogy tudom, hogy hány óra. A csehek már másodszor csinálnak olyasmit, amire mi nem látszunk képesnek lenni. Mit csinálnak? Felmérik magukat a cseh katolikusok, hogyan állnak az Úr színe előtt. Már kétszer is megtették. Hírt adtunk mind a kettőről a Koinóniában. Először: a 2000/novemberi számban, ahol nemcsak lefordítottuk Oto Mádr Conciliumban megjelent cikkét (Földalatti egyház: világiak részvétele vagy szektásodás), hanem foglalkoztunk is vele (A Concilium 36/3-as száma). Másodszor pedig a jelen és múlt havi számunk hozza – két részletben – egy szerzőpáros, Dolista és Machula írását: A teljes szkepticizmus a felsőbbség iránt.

Valamikor-mikor gondoltam magamról, hogy tudom: hány óra? Úgy ötven-hatvan-hetven évvel ezelőtt. Láttam – mert benne voltam – a mátyásföldi egyházközség életét. Végigregöltem cserkészeimmel a szabolcsi falvakat, s mellékesen Zoltán Palinak összerögöltünk '47-ben egy Barankovics-párti képviselőiséget is. S Debrecenben s az ország bármely városában megmozdult ifjúság, férfiak és nők, amikor '48 körül magyarázni kezdtem nekik a nem-szalón Krisztusról és a kisközösségekről. A java papok mind velem voltak, s csak a jezsuiták terjesztették rólam,